

Беларуская

КРЫНІЦА

Палітычная, Грамадзная і Літэратурная Газэта.

Адрас Рэдакцыі і Адміністрацыі:

ВІЛЬНЯ, Людвісарская 1-19. (Wilno, Ludwiska 1-19)

Рэдакцыя адчынена ад 9 гадз. ран. да 4 гадз. веч.

Цэны абвестак паводле ўмовы.

„Бел. КРЫНІЦА“ каштуе на год—4 зл., на паўгода — 2 зл., на 3 месяцы — 1 зл. Заграніцу ўдвая даражэй.
ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ.

Пасьля трох зьездаў.

Усё гаспадарчае жыццё сялянства на беларускіх землях пад Польшчай арганізавана дагэтуль вельмі слаба і да таго — не ў сваіх собскіх, а ў чужых, бо польскіх арганізацыях. З такіх арганізацыяў мы ўспаміналі ўжо на гэтым месцы („Бел. Крын.“ № 8 1931 г.) аб арганізацыях фахова-земляробскіх. Апрача гэтых арганізацыяў, на тым-жа абшары, існуе йшчэ сетка арганізацыяў коопэратыўных. Коопэрацыя на беларускіх землях ёсьць двух разоў: спажывецкая і земляробская (кредытовая, вытворчая, гандлёвая і г. д.). Спажывецкая коопэрацыя ў нас згуртавана ў польскім саюзе „Spółem“, паўстаўшым на руінах „Саюзу Коопэратываў“, званнага „беларускім“, а земляробская — у двух, таксама польскіх саюзах: „Zjednoczenie...“ і „Unja...“; першае пераважае сярод драбнейшых гаспадароў, а другая — сярод большых, а галоўнае, — адкрыта імкнучыхся надаць усяму жыццю польскую нацыяналістычную ахварбоўку. Паадзіночныя коопэратыўныя пляцоўкі, не ўваходзячы ў ніводзін з саюзаў, а знача „дзікія“, здаваліся заспакаеньнем сваіх толькі вузкая-мясцовых інтарэсаў, на арганізаванае гаспадарчае жыццё ў краі ня маюць ніякага ўплыву і мы іх разглядаць тут ня можам і ня будзем.

Усе названыя гаспадарчыя саюзы, з пачаткам новага гаспадарчага году (вясяна 1931 г.), адбылі свае гадавыя зьезды, з мэтай падсумаваньня выкананай працы і назначэньня вежаў для працы ў будучыні. Сьледзячы за працай гэтых зьездаў і добра ведаючы стан справы на мясцох (у паасобных арганізацыях), мы пастараемся даць тут у хронологічным парадку рачовую ацэнку сваіх спасьцярогаў з гэтых зьездаў і на гэтай падставе зрабіць адпаведны выснавак з пункту гледжаньня інтарэсаў нашага драбнага сялянства.

Злучанае фахова-земляробскае „Wil. T-wo Org. i Kół. Rolniczych“ першы свой справаздаўчы зьезд мела 4 сакавіка с. г. Цікавая гэта арганізацыя! Хоць-бы дзеля таго, што самі ейныя „нянькі“ назвалі яе выгадаванай на „ўрадавым фартушкі“: за год зрабіла абароту блізу поўмільёна, а сваіх собскіх грошых з складак ня мела і 300 залатовак. Рэшту (добрая „рэшта“) мусілі пакрыць з падаткавых грошай урад, самаўрады і інш. Другая цікавая(?) рэч у тым, што з прадстаўніцтва гэтай арганізацыі ўжо сусём „выветралася“ сялянства. Падчас калі прад двума йшчэ гадамі, прад злучэньнем, можна было на зьездзе пабачыць, хоць у кутку, сялянскую сьвітку, сёпета ня было ўжо яе і на паказ, а ўсё земляробства „рэпрэзэнтавалі“ абшарнікі і асаднікі. Адпаведна да складу прадстаўніцтва на зьездзе былі дапасаваны і ягонныя нарады, разьбіраючыя балачкі амаль выключна якікай зямельнай уласнасьці, памешчыкаў: кожнаму сваё! Відаць з гэтага, што на адбыўшымся пад ціскам польскага ўраду „аб'яднаньні“ выйгралі бязумоўна абшарнікі і страцілі сялянне, бо на чале ўсіх акружных управаў нова „аб'яднанага“ Т-ва стаяць амаль выключна абшарнікі, а пасярод іх такія „рольнікі“, як граф Гутэн-Чапскі (Слонім), Жылінскі (Ашмяны), князь Чэвэртыньскі (Ліда), Радэцкая-Мікуліч (Браслаў), Борткевіч (Сьвянцян) і г. д. Гэтыя прозьвішчы добра сьведчаць аб тым, у чыіх руках апынуліся справы нашага сялянства арганізаванага ў польскіх „Kółkach“.

Віленскі аддзел саюзу земляробскай коопэрацыі „Zjednoczenie...“ меў свой зьезд 24—25 красавіка с. г. Выйшлі тут на дняўное

сьвятло справы, за якія коопэратыўнае сумленьне паводзіць мусіць вельмі чырванець і балець. А ўсё дзеля таго, што коопэрацыя гэта накідалася несьведомым масам у імя „магчымасьці дастаньня пазычкі“, а ня шляхам мазольнага ўсьведамленьня гэтых масаў. Пры такой пастаноўцы справы толькі лічаныя пляцоўкі маглі разьвівацца больш-менш здарова; рэшта-ж корчылася і занікала ў тым тэмпе, як сьцягваліся назад даныя пазычкі, а насельніцтва, замест дзякаваць за „добра-дзействы“ такой коопэрацыі, праклінае(!) яе. Гэта ў коопэрацыі кредытовай.

У коопэратыўным малачарстве поўна нараканьняў: 1. на высокі працэнт гандлёвых коштаў цэнтралі, 2. на ўводжаньне палітыкі, 3. на няўмеласьць і незараднасьць кіраўніцтва, дзякуючы чаму абароты малатарняў польскага „Związku“ усьцяж корчацца, падчас калі сваімі толькі сіламі ведзенае малачарства ўкраінскае („Масласаюз“) памысна разьвіваецца далей, а малачарства літоўскае (ў Незал. Літве) здолела павялічыць за той-жа час свае абароты аж удвая і г. д.

Гандлёвыя коопэратывы належаць да найслабейшых і адбіваюцца толькі з дня на дзень, каб неяк пераचाкаць сучасны крызыс, які зачэпіў гэтыя коопэратывы бадай што найбольш. Агулам коопэратывы „Zjednoczenie“, паміма ўсёй апекі польскага ўраду, гаспадарчага назначэньня ў нас не апраўдалі, бо будавалі ўсё ад страху а не ад фундамэнту.

У мінулую нядзелю (17 траўня) ўрэшце меў свой зьезд Віленскі Аддзел польскага саюзу спажывецкіх коопэратываў „Spółem“. Нельга запярэчыць, што з усіх гаспадарчых арганізацыяў нашага краю, спажывецкія коопэратывы праніклі ў народную гущу найглыбей. Пацвярджае гэта асабовы склад прадстаўнікоў самога зьезду. Аднак і гэты зьезд найтрафней-бы было назваць зьездам нёмым, бо ягонны ўчаснікі з народнай гущыні(!), ня знаючы польскай мовы, у якой выключна чамусьці даваліся справаздачы і вяліся нарады, ня важыліся і роту разінуць, над чым выразіў сваё „здзіўленьне“ нават сам дакладчык. „Дзіўнога“ тут аднак нічагусенькі няма і йнакш напэўна выглядаў-бы гэты зьезд, каб справаздача была дана ў зразумелай для ўсіх мове беларускай. Дзіўным з-тое і незразумелым ёсьць, чаму беларускія прадстаўнікі ў Акружнай Радзе ўжываюць у прамовах сваіх таксама польскай мовы, а не беларускай?

Якой дарогай пойдзе „Spółem“ у будучыні — мы ня можам ведаць. З дагэтуляшнай ягонай працы ў нас аднак бачым, што ў імкненьні да спольшчання нашага краю і ён за ўспомненымі двума саюзамі далёка не астаўся.

Падсумоўваючы ўсё сказанае ня трудна прыійсьці да гэтых вывадаў:

1. „T-wo Orgniz. i Kółek Rolniczych“, пасьля свайго „аб'яднаньня“, заступаць інтарэсы нашага сялянства ня можа, бо яно апанавана абшарнікамі і асаднікамі, каторым і выслушваецца,

2. уся „коопэрацыя“ ў нас пабудавана не на коопэратыўных прынцыпах сьведомай самапомачы і самавыстарчальнасьці, і таму між інш. рэагуе (адклікаецца) на вонкавыя водрухі йшчэ сільней і небяспечней, чымся прадпрыемствы капіталістычныя,

3. кожная з існуючых гаспадарчых арганізацыяў нашага краю, з палітычных маркаваньняў, апіраецца на Варшаву, як на свой цэнтр, і сёлком нахінае туды ўсё наша жыццё. Ад гэтага ня мінае вызыск гаспадарчы, а далучаецца йшчэ „легалны“ вызыск палітычны.

З беларускага жыцця.

Беларускі Нацыянальны Камітэт пасьля абнаўленьня. Найвышэйшая беларуская народная інстытуцыя Беларусаў пад Польшчай — Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні, які складаецца з прадстаўнікоў беларускіх народных арганізацыяў, згодна з рэгулямінам абнавіўся на 1931 год.

Першы агульны сход К-ту пасьля абнаўленьня адбыўся дня 16 г. м. На гэтым сходзе, пасьля справаздачы з дзейнасьці ўступаючага Прэзыдыюму і выражэньня апошняму абсалюторыі, сход выбраў на старшыню К-ту Я. Пазыняк і ў склад Прэзыдыюму: 1. Б. Рагулю, 2. Інж. А. Клімовіча, 3. В. Багдановіча і 4) пасла Ф. Ярэміча. У заступнікі сяброў Прэзыдыюму: — П. Карузу і Т. Кувіцкага.

Прэзыдыюм Бел. Нац. К-ту ўтвораны ў наступным складзе: — старшыня Нац. К-ту Я. Пазыняк, 1. віцэ-старшыня В. Багдановіч, 2. віцэ-старшыня Ф. Ярэміч, сакрэтэр інж. А. Клімовіч, скарбнік Б. Рагуля, каторага заступае П. Каруза, бо Рагуля знаходзіцца ў вастросе.

„Беларуская Думка“. Пад такім называм у Горадні ўжо другі год выходзіць тыднёвая газэта, якая друкуецца грамадзянска-бязграмадна пабеларуску. Ідэалёгія гэтай часопісі — выхвальваньне палітыкі ўраду марш. Пілсудкага, каторы, як цьвердзіць „Беларуская Думка“, быццам „выразна сказаў, што кожны народ у межах Польскае дзяржавы можа свабодна будаваць сваё нацыянальнае жыццё“.

Др. Марцінчык звольнены. У мінулым тыдні звольнены з вастрогу Др. Марцінчык, працаўнік „Т-ва Бел. Школы“. Як ведама, Др. Марцінчык быў арыштаваны польскімі ўладамі ўвосені мін. году.

БЕЛАРУСЫ Ў ЛАТВІІ.

Беларуская Дэмакратычная Партыя. У зьвязку з адбываючымся ўжо выбарамі ў мясцовыя самаўрады і з праектаванымі на восень выбарамі ў Латвійскі Сойм, паўстала сярод Латвійскіх Беларусаў собская „Беларуская Дэмакратычная Партыя ў Латвіі“. Новая арганізацыя выдала з датай 29.IV.31 г. сваю аднаднёўку „Новы Шлях“, паводле якога новая партыя мае „аб'яднаць на магчымасьці ўсё наша грамадзянства...“ — ў Латвіі — на грунце яго нацыянальных і соцыяльных патрэбаў. Старшынёй Цэнтральнага Камітэту партыі ёсьць гр. Я. Якубоўскі.

Сьмерць. З гэтага-ж „Новага Шляху“ даведваемся, што памёр беларускі вучыцель у Латвіі Віктар Вальтэр. Нябошчык, па скончаньні Дзьвінскай беларускай гімназіі, вышэйшую навуку здабываў у чэскай Празе на палітэхніцы. У спадчыне пакінуў Вальтэр прыгатаваны да друку рукапіс раману п. н. „Роджаньня пад Сатурнам“. Матэр'ялам да раману паслужыла жыццё беларускага студэнства ў Празе.

БЕЛАРУСЫ Ў ЧЭХАСЛАВАЧЫНЕ.

Беларусаў студэнтаў на чэскім унівэрсытэце ў Празе, паводле газетных вестак, запісана 113 чалавек.

Паўны й трывалкі выхад з гэтага зачараванага кола магчым толькі адзін: **вытрывалае будаваньне ад асноў сваіх собскіх, беларускіх гаспадарчых пляцовак на коопэратыўных прынцыпах**, як гэта рабілі нашы далёкія і бліжэйшыя суседзі: фіны, эсты, латышы, літоўцы і як гэта сяньня робяць нашы браты па крыві і нядолі — ўкраінцы. Тудою толькі шлях да нашага гаспадарчага вызваленьня.

3 Літоўскага жыцця.

Зямельная рэформа ў Незалежнай Літве паступае ўперад. Апошнім часам яшчэ распарэзана 55.926 гектараў зямлі між бязрольнымі і маларольнымі.

Валікі літоўска-расейскі слоўнік друкуецца ў Коўні і хутка выйдзе ў свет. Слоўнік гэты мае 50 тысяч слоў.

Праф. М. Біржышка, які нядаўна вярнуўся з падарожжа па Амерыцы, прачытаў у Коўні цэлы рад лекцыяў аб жыцці ў Амерыцы літоўскіх эмігрантаў.

Лектарам літоўскай мовы ў Віленскім Універсітэце, пасля выехаўшага з Вільні кс. д. ра Заянчкоўскага, назначаны кс. праф. Краўяліс.

Літоўскі ксёндз Карвяліс з Лаздун назначаны на чыста беларускую парафію Дварэц. Ёсць гэта звычайная палітыка від. арцыбіскупа назначаць ксяндзоў літвіноў на парафіі беларускія, а ксяндзоў беларусаў на польскія.

Пані Барткевічыха, рэдактарка часопісі „Lietuvos Žinios“ у Коўні, апошнімі часамі адведала Вільню, дзе знаёмілася з літоўскім грамадскім жыццём.

Прадстаўнік літоўскага студэнства ў Коўні. Гэтымі днямі прыбыў у Вільню старшыня літоўскіх студэнтаў Ковенскага Універсітэту п. Б. Шырвінскас, каб абзнаёміцца з студэнствам літоўскім і беларускім Віленскага Універсітэту.

Прэзідэнта Літвы Сметоны 4 там. кнігі „Літоўска-польскія адносіны“, прысланыя з Коўны ў Вільню Літоўскаму Навуковаму Т-ву, польскімі ўладамі скафіскаваны.

3 Польшчы.

Сэсія Сейму адбудзецца аж увосень. Газеты падаюць, што сэсія Сейму, якая мелася адбыцца ў гэтым месяцы, адложена аж да восені.

Крывавыя забастоўкі. На Горным Шлёнску работнікі капальняў вугля на гэтым тыдні аб'явілі забастоўку. У часе гэтай забастоўкі дайшло і да бойкі. У адной капальні натоўп работнікаў, быццам хочаць ватапіць капальню, уварваўся на дварышча капальні і напаў там на атрад паліцыі. З натоўпу пасыпаліся ў паліцыю каменны і пачуліся стрэлы. Паліцыя так-жа пачала барацьбу аружжам. У выніку гэтага нападу і абароны, сярод нападаючых 6 асоб забітых і 15 раненых. Ранены так-жа каменнямі і 2 паліцэйскія. Газеты пішуць, што гэтыя забурэнні выклікалі камуністы.

3 заганіцы.

„Міралюбная Эўропа“ ніяк ня можа зысці на сапраўдны шлях міру. Паваянная Эўропа ўсёж гаворыць і вельмі шмат піша ў газетах аб розных небяспечках для міру, нараджаецца, як забяспечыць мір і ўсёцерагчыся ад вайны і адначасна ўсё ўваружаецца. Вельмі доўгі час гаварылі і пісалі палітыкі аб небяспечнасці для міру з варажасці між Францыяй і Італіяй. Але прышоў час і Францыя з Італіяй заключылі марскі дагавор у пачатку сёлета года. Паводле гэтага дагавору Францыя і Італія павінны перастаць будаваць ваенныя караблі аж да канца 1936 году, а ў 1935 годзе меліся заключыць такі дагавор назаўсёды. З прычыны гэтага дагавору ў Парыжы і ў Рыме паднялася цэлая бура радасці, а ў Берліне запанаваў смутак. Але нядоўга цешыўся Рым з Парыжам і сумаваў Берлін. У палавіне гэтага месяца разышліся чуткі, што Францыя пачала ўзноў будаваць новыя ваенныя караблі. Гэты паступак Францыя тлумачыць тым, што яна праз гэта не парушае дагавору, бо пачатыя цяпер будаваць новыя ваенныя караблі будуць гатовыя аж у 1936 годзе. Далей Францыя цвёрдзіць, што тыя ваенныя караблі, якія яна цяпер мае, да 1936 году пагніюць, а яна бяз сільнай флэты астацца ня хоча і што праз гэта яна не парушае дагавору, бо толькі старыя караблі замяняць найбольш прыдатныя да вайны — новыя. Ясна, што такія тлумачэнні Францыі не пераконваюць ні Італіі — ні Англіі, якая была пасрэднай Францыска-італьянскага дагавору.

Нямецкая гаспадарчая офэнзіва. Нямецка-аўстрыйскі мытны саюз ёсць доказ, што Нямеччына пачала наступальна ўсім гаспадарчым фронце. Гэты мытны саюз дазваляе, як Нямеччыне, так і Аўстрыі, заключаць гандлёвыя дагаворы з іншымі дзяржавамі толькі са згоды гэтых дзяржаў — Аўстрыі і Нямеччыны.

Хоць справа аўстрыйска-нямецкага мытнага саюзу якраз цяпер праходзіць праз „чышчылішча“ Лігі Народаў і пакульшто ня мае абавязуючай міжнароднай законнай

У сераду 20 г. м. забаставалі работнікі і ў нафтовым прадпрыемстве ў Барнаславе.

Польскія праваслаўная мітраполія, як падае „W U“, мае выдаваць рэлігійную двутыднёвую часопіс пад назовам „Слово“, якая быццам будзе друкавацца: парасейску, украінску і пабеларуску, заклікаючы да абароны праваслаўнай рэлігіі.

сілы, то ўсёж-такі некаторыя параграфы гэтага дагавору ўжо выконваюцца. У апошні час Нямецкі міністр заганічных спраў Курціус заявіў, што Нямеччына ня будзе ратыфікаваць нямецка-польскага гандлёвага дагавору і ўрэшце Нямеччына сарвала гандлёвыя перагаворы з Румыніяй.

На шляху да Эўропейскага саюзу. На паседжанні эўропейскіх досьледаў нямецкі міністр заганічных спраў Курціус заявіў, што Нямеччына вельмі зацікаўлена гаспадарчым крызісам, які моцна ўжо прыціснуў тую-ж Нямеччыну. Паводле думкі Курціуса, прычына крызісу знаходзіцца ў гаспадарчым раздрабленні Эўропы. Адзін выхад з гэтага палажэння — злучыць Эўропу мытным саюзам.

Пасля Курціуса, французскі міністр заганічных спраў Бріян, падвярджаючы словы Курціуса, заявіў, што гаспадарчага крызісу дасюль не ўдалося зладзіць толькі таму, што ў гэтым кірунку ня было супольнай акцыі. У канцы Бріян сказаў, што ён падасць французскі гаспадарчы плян, які будзе падставой да далейшай працы над эўрапейскім гандлёвым саюзам.

„Таварыш Ісус“. Найбольшай перашкодай камуністычным плянам ёсць рэлігія, а прадусім хрысціянства. Як ведама, камуністы хочуць скасаваць сям'ю, якая ёсць перашкодай камуністычным плянам, а рэлігія будзе і падтрымлівае гэтую інстытуцыю — сям'ю. Вось дзея гэтага бальшавікі страшэнна ненавідзяць рэлігію і з ёй заўзята, на жыццё і смерць, змагаюцца. Змагаюцца камуністы з рэлігіяй рознымі спосабамі — праследуюць рэлігійных людзей, касуюць сьвятыні і з рэлігіі насмейваюцца.

У апошні час камуністы пачалі насмехацца з рэлігіі і ў тэатрах. У Маскоўскім тэатры цяпер на летні сезон будуць іграць камуністы сцэнічны твор пад назовам „Таварыш Ісус“. Змест гэтага сцэнічнага твору ёсць настолькі нізкі, што нават выклікае абурэнне і сярод многіх камуністаў. Глядзець гэтай сцэны камуністы заганыюць работнікаў сілком і даюць бясплатныя білеты.

Ангельскі парламент аб украінскай справе. На адным паседжанні ангельскага парламенту адзін пасол падаў прапанову, каб Ліга Народаў назначыла спецыяльнага рэзідэнта для Украіны. Заданнем яго было-б дапільнаваць выканавання міжнародных дагавораў Польшчы ў справе народных меншасцяў.

Чэскі паэт і палітык Віктар Дык нагла памёр ад разрыву сэрца. Пахаваны адбыліся 21 г. м. у Празе.

W. A.

Adam i Anielka.

II. Amerykaniec.

Jak tolki Adam wiarnuusia z Ameryki, jaho adrazu prazwali Amerykancam; zaraz baby na jaho i uzwalisia: „zanisia, — krycali, — woźmieš bahatuju.“ Adzin raz sabrausia cely babski kahal z Asmianskaj wulicy; adna radzić, druhaja pierajnać, treciaja papraulaie.

— Biary Urkielanku, kazala susiedka.

— Što Urkielanka? Wot Michalewičy, dyk druhoje dzieła: try hniazdy, a u každym pa try ptaščki; adnym słowam, tawar na wybar; usie dziełki zdarowija i robotnicy zabijackija.

— Ani Urkielanki, ani Michalewičyški jamu nie raunia, — pierabila treciaja baba.

— Ty, Adam, słuchaj mianie: biary šlachcianku.

— Jakuju šlachcianku? — pytaiecca Amerykaniec.

— Kab jaje chren, jak jana nazywajecca? Aha, jana stanowicca u kaściele kala światoha Antoniaha.

Tut užo baby prypomnili; apisali, jak wykładaie: „wałasy na łob abstryżany, čyrwonaja, z zadziortym nosikam,“ ale heta ničoha, bo bahataja: bačka jaje usio adno, što i pan, waročaje tysiačami. Zhodnym choram baby tak uzsielisia na Amerykancu, što biadak padausia: pajecha u swaty da šlachcianki i zaručylisia. Baby rady byli, što niažart, a naš Amerykaniec chadzil niewiasioły. Stary Michał Jakubiel chwaliusia: „ažaniu syna nie pemužycku,“ a syn stał adkladać i ściahnuł wiasielle na wosieñ. Kožnu-

ju niazielu, kali, bywała, „pan ojciec“ jechał z panienkaj da kaścioła, dyk dalikatna pytaiecca Karusi, Michałowaj żonki:

— Proša pani, ci pani syn, pan Adam, u domu?

— A maje-ż wy mileńkija, jon užo z hadzinu, jak pajšoŭ da kaścioła, — kazala Karusia. I tak „pan ojciec“ i panienka nie mahli ūbaćyć Amerykancu, až užo bački na jaho swarylisia.

— Što-ż ty, synok, nam styd robiš? — hawarył Michał.

— Ale, tak nia dobra, — kazala Karusia.

— Dajcie mnie pakoij, — adkazywał Adam i wychodził z chaty.

Adnak swarki ū ich nia było, bo usie chatnija Amerykancu šanawali, bo Amerykaniec mieł hrošy.

Oj, hetyja amerykanski hrošy! Šmat z ich dabra i paclechi, ale ci nia bolš niaščasčia, biady, hrechy. Wierniecca čaławiek z Ameryki i dumaje tut znajści supakoj i pieradyšku. Pałožyć hrošy na poštu i dawaj cadzić pa dwaccać rubloŭ, a to i celych sorak. Treba bryčku ūstroić, siastry sukienku, matcy chustku; pry hetym dzieła adpačynku da Šlomy zajdziecca, nia dzieła pjanstwa, barani Boža! — tak, adno tolki pasiadzieć; nu, paru piwa pastawić susiedu, kab nie hawaryć; i hetakim manieram soñni z pošty rasplywajucca i... užo ich i niama!

I naš Amerykaniec pałazył hrošy na poštu; jon taksama ūstroil bryčku na železnym chodzie, ale baćyć — tak kiepska, bo hrošy biez abarotu marniejuć, dyk kupil kania i dumał paprawić haspadarku. Ale tut treba było zrezacca z bačkam, katory haspadarył pa swojemu i nijakaj reformy nie rozumieł.

Stary Michał Jakubiel był daściorny da ūsiakaj raboty: ci budoŭlu paprawić, ci prystroić chlawušok, abo strachu pryłatać, — był na ūsio majstar; a nawiet choć caberak zrabieć, nawiet lyžku i to sam zrobieć. Sam lubil z hetaha pafarsić.

— Užo na što, — kaža, — maje ruki dyk papraudzie załatyja.

Sama pani Kapuścinskaja jaho za heta chwaliła. Dy nia tolki za rabotu, ale i tak miela na Michała dobraje woka.

— Ja užo staraja, — hawaryła jana časta — i „chłopam“ nia wieru, bo jany usie kručiali i ašukancy, ale Michała Jakubiela ja paważaju za jaho zdolnaść i rozum.

Boh jaho wiedaje, ab starym Jakubielu hawaryli šmat i časta, nia lubili jaho bliska što usie, bo mieł charakter ciazki; był hanarowy i da hetaha skupy. Hrošy ū jaho ludzi ličyli na tysiaćy, choć nichto ich nikoli nia baćył. Nu i pażyćyć, bywała, nikomu ani słuchać nia choča. Choć ty jaho reż, choć pamiraj; nawiet kšiondz raz, kazali, chacieł pażyćyć u jaho dziełać rubloŭ, dyk jon zabażyusia, zaklausia, što nia maje. Usie byli pierakanany, što Michał bahaty, jak čort, adnak żył jon, nie skažu, kab bahata. Miasa ū ich bywała redka, — najbolš kapusta i krupnik. I niejakić hetaja skupaść dabra nie sparyła. Kania dziażał adnaho i to drenaha, haraŭ dziedaŭskaj dzierawianaj sachaju; dzieła hetaha ziamla radziła słaba, choć stary da raboty nie lanawausia. Dzieciam škadaŭ hrošy na adziežu i nia puščał u školu. Sam był niahramatny i ū nawucy tolku nia baćył. Pad rukoj takoha bački daros małodšy syn, Franuk. Nawiet sam kšiondz i pani Kapuścinskaja swa-

Д а н а с п і ш у ц ь:

ПАТРЭБА АДРАДЖЭННЯ.

Маркава, Маладэчанскага пав. Усюды мы чуюм нараканьні на цяжкае жыццё і на свой лёс. Кожны стогне пад цяжарам бяды і гора, часта наракае на сваю долю, а выйсьці з гэтага цяжкага палажэньня ніяк ня можа. Гледзячы бэстаронна на гэта, дзіўна, чаму людзі бязвыхадна топчучца на тым самым месцы стогнаў і нараканьняў і ня хочучь ступіць на шлях жыцця іншы, які вядзе да лепшага заўтра.

Гэтыя стогны і нараканьні на жыццё і долю прадусім выплываюць з убогасці матэрыяльнай. Матэрыяльнае патрэбы штораз узрастаюць, а разьвіццё культуры матэрыяльнай вельмі павядае пасоўваецца ўперад на нашым сяле. Малаземельныя сялянскія гаспадаркі і спосаб гаспадараваньня на іх не выдаюць адпаведнае колькасці прадукцыі, каб пакрыць тэны вымогі жыцця, якія выплываюць з патрэбы натуральнай.

Матэрыяльнае недахоп у жыцці і разам з гэтым жадаюць жыць, жыць над магчымасцямі, сусім матэрыялізуюць наш народ духова, які штораз то глыбей пасоўваецца ў кірунку духовага ўбожства.

Убожства матэрыяльнае і ўбожства духовае разам твораць сапраўдную ўбогасць нашага краю. І сапраўды, гэтая ўбогасць у нас так запанавала, што нідзе ня сустрэнеш аніводнага багатыра. Здавалася, што сьвяшчэннік, — паводле свайго духоўнага стану, мусіў быць багатыром, калі не матэрыяльным, дык духоўным. Тымчасам і ў гэтага „служы Божьму“ мы бачым такую ўбогасць, якая, як кажучь, аж пішчыць, а разам з ёй наракае на жыццё і „служба Божы“. Лішняе праймае матэрыялізмам яго жонкі, узгадаваньне ў такім-жа дусе сына забіраюць увесь матэрыяльны дабытак сьвятара, амушчваюць яго больш дбаць аб здабытках матэрыяльных, як аб справе духовай, і для сябе, і для паствы.

Паства-ж гэтая, сялянская маса, ня маючая ні прыкладу, ні добрага слова ў разуменьні мове, адчуваючы толькі патрэбу заспакоеньня матэрыяльных вымогаў, стогне пад гэтым цяжарам і наракае на лёс. Замест шуканьня выхаду з гэтага цяжкага палажэньня, родзіцца ў убогіх душах ненавісьць клясовая. Пачынаюць ненавідзець бяднейшы багацейшага, багацейшы бяднейшага, сусед суседа і нават брат брата. У выніку гэтага: суды, разбоі, забойствы, пасьля чаго ўзноў суды, востры, праклёны і сьлёзы.

Шлях да лепшага заўтра, шлях выхаду з гэтага цяжкага палажэньня, гэта будзе адраджэньне духовае.

Калі мы жадаем чагось лепшага, калі мы ня хочам жыць так, як жывём цяпер, мы мусім сьпярша адраджэньне духова, мы мусім духова ўзбагаціцца, а будучы багатырамі на духу — пераможам і злыбеды матэрыяльныя. Бо толькі сіла духа усьцеражэ грамадзкі арганізм ад хваробы.

Дык усьведамляймась нацыянальна і рэлігійна, узбагачываючыся ў ідэалы народныя і хрысьціянскія, а з гэтай сілай пераможам нашыя злыбеды.

Прыхаджаніні.

БРАЗУМЕЛІ.

Ваўкавыск. У нашае места даўно прыходзіць „Бел. Крыніца“. Многія гэтай газэтай цікавяцца і ахвотна чытаюць. Сьпярша нашы мяшчане, чытаючы „Бел. Крыніцу“, не звярталі ўвагі на яе кірунак і здаваліся толькі родным словам. У апошнія часы, Ваўкавыскія чытачы „Б. К.“ пачалі звяртаць увагу і на ідэалёгію „Бел. Крыніцы“. У выніку гэтых досьледаў бразумелі, што думкі і праца „Б. К.“ ськіраваны да поўнае самабытнасьці беларускага народу. Дзеля гэтага цяпер у Ваўкавыскіх чытачоў „Б. К.“ гэтая часопісь сталася кіраўніком народнай думкі, якая вядзе пэўным шляхам да народнай волі.

Бразумелі нашы чытачы і прычыны частай канфіскацы „Бел. Кр.“. Бразумелі такжа і ўсе труднасьці рэдакцыі пасьля канфіскацы. Адно толькі блага, што нашы чытачы ня надта сьпяшаюцца з ахвярай дапамогай выдавецтву гэтай газэты. Гэтаму на перашкодзе стаіць крызіс і безработьце. Але аб дапамозе выдавецтву „Б. К.“ нашы чытачы не забываюцца і заахвочваюць адзін другога да складчыны, каб памагчы нашай газэце выходзіць у свет і далей кіраваць думку беларускага народу ў той бок, дзе яго жыццё і воля.

АБ ЖЫЦЦІ СЯЛЯНСКІМ КАЛЯ ВАЎКАВЫСКА.

Сучаснае жыццё сялян незаздроснае. Невялікія гаспадаркі Ваўкавыскіх сялян ня могуць заспакоіць усіх патрэбаў сялянскай сям'і. На такой гаспадарцы селянін без пачатковага заробтку пражыць ніяк ня можа. Гэтых-жа заробаткаў цяпер сусім няма. Да гэтага яшчэ і сялянскі прадукт ідзе забяжэньне. А падаткі за зямлю плаціць трэба. Хоць гэтыя падаткі цяпер крыху і паменшыліся, але-ж сялянскія прадукты пашлі за нішто і няма дзе зарабіць граша.

Але наш беларускі селянін гараваць умеє. Ён мае надзею, што некалі будзе лепш.

Гэтка пагляд селяніна вельмі добры, адно толькі трэба яму паказаць правільную дарогу да гэтага лепшага. А гэтай дарогай да лепшага ёсьць свая родная беларуская арганізацыя, якая вядзе ўвесь беларускі народ да лепшага заўтра.

Ды арганізацыя на сяле земляробскія сумалкі, коопэратывы і культурна-просьветныя гурткі. А гэтай дарогай пераможам нашыя злыбеды і пачнём жыць лепш.

РОДНАЯ МОВА.

У нашым Ваўкавыску ўсюды гавораць пабеларуску. Не пачуеш беларускай мовы толькі ў урадавых інстытутных ну... і ў царкве і касьцёле. Людзі нашы мову сваю вельмі любяць і яе нідзе не выракаюцца. А за тое, што шляхтунны, урадоўцы і духоўнікі не гавораць да майгоў людзей — беларусаў пабеларуску, але папольску, або парасейску, нашы людзі ня маюць даверу да іх. Гэты раздзел на беларусаў, палякоў і расейцаў зроблены ўжо ня сьняны, але ў сьняныя часы вялізарная большасьць беларусаў ужо перастала ўніжацца прад „вышэйшымі“ і падкрэсьляе сваю беларускасьць. Як-бы ў адказ адносінам „вышэйшых“ да беларусаў, паўстаюць розныя пагаворкі. Як прыклад, адну такую падаю:

Родная мова — простая,
Для ўладароў — вострая,
Для падпанкоў — хамская,
Бо яна — няпанская. Во ко.

З краю.

Тэрор ці прыпадок? У апошнія часы ў Сьвянцянскім павеце на чыгуначным шляху Вільня—Н. Сьвянцян і Н. Сьвянцян—Кабыльнік здарылася некалькі жудасных выпадкаў. Сьпярша на станцыі Падбродзе аж два разы падкінута была бомба, якая разарваўшыся забрала ахвяры людзкаго жыцця. Пасьля гэтага здарыўся напад на паліцьянта, а гэтымі днямі — катастрофа цягніка ў Бэзданах, ад якой некалькі раненых ляжаць у шпіталі. Ня ўспелі разабрацца з катастрофай цягніка ў Бэзданах, як нехта наладзіў калоду на шыны чыгункі Н. Сьвянцян—Кабыльнік і чужь не сталася катастрофа і там.

Пажары ад пярэноў. Над Вялейскім паведам дня 19 г. м. прайшла сільная бура з пярэнамі. Ад удару пярэна ў Вялейскай гміне згарэлі 2 хаты ў в. Чапінцы і адзін хлёў у засьц. Судохве, дзе пярэна забіў 2 каровы і цялё.

rylisia na staroha: „čamu swajho Franuka zabrau sa školki, heta-ž tak bojka pačynaŭ wučyc-ca?“ Ale stary nia lubiŭ słuchać.

— Niama kamu ŭ domu pracawać, — kazaŭ ksiandzu, a prad ludźmi hawaryŭ: — Ja i nia wučyŭsia, a żywu nia horš za druhich... a kapieju ku maju — hetaha ŭžo-ž nie kazaŭ ludziam, ale sam cichaŭka dumaŭ, uspaminajuć kapšuk schawany za abrazami. Franuk skora zlaŭčyŭsia i zawioŭ cichi handaŭ sa Šlomaj pierš na cukierki, a pośle na wodka. Šloma ŭsio prymaŭ, i żyta i jačmień; tolki kazaŭ prynosić pa trochu i muki nia brać.

Ubačyŭšy hetakija paradki, Amerykaniec zrabiŭsia aściarožny, pa počtu chadziŭ redka, choć bačka krywiŭsia i nie adzin raz dahawarywaŭsia — to na rabotnika, to na snać, to na što inšaje

III. Kruci, nia kruci, prydziecca ŭmiarci.

Dziadźka Anielin pajechaŭ na kirmaš, jana i sama dobra nia wiedała, kudy. Alšancy kališci, let tamu dwaccać nazad, mieli wialikuju sławu na kirmašoch: nihto hetak nie patrapiŭ sahnać dychawicu, paprawić zuby, kab koń byŭ malodžy, abo na hetu raz padpać kania, jak alšanskija kanawody. Krašci, praŭda, što redka ważylišia; najbołš lubili mianiać. Kolki alšaniec, bywala, za adzin kirmaš nabažyŭsia, kolki naklaŭsia — j na dziacie, i na žonku, i na staruju matku, što astaŭsia ŭ chacie, dyk hetaha, jak toj kaža, na wałowaj skury nie apisaŭ-by. Najbołš na žonku i na dziaciej prysiahališia niežanatyja. Takaja praktyka nazywalašia machlarstwam. Pry machlarstwie zarabiali nawat takija, što prychodyli biaz

hrošaŭ. Hetaki faktar padhaniaŭ canu, chwaliŭ kania, taksama bažyŭsia, pry hetym pakazywaŭ, što jon hetaha kania pieršy raz widzić, abo sam choča jaho kupić i z haspadarom saŭsím nieznamomy. Pośle pradaży faktar dastawaŭ ad pradaŭca rubla faktornaha, a ad kupca — rubla adstupnaha. Bywala, što bačka pradaje kania, a syn, jakoby čuży čalawiek, pačynaŭ tarhawać kania ŭ swajho-ž rodnaha bački. „Ej, muzyk! — kryčyŭ syn na bačku: — kolki chočaš za kania?“ Pačynaŭ abodwa kryčać, lajacca paraziejsku; syn daŭ bačku canu wyšejšu, čym taja padła warta, bačka prosić dwa razy bołš i h. d. Na hetaki harmidar žbirajucca ludzi, nu, i končycca tym, što kania kuplaje ŭ staroha pastaroŭni čalawiek, kuplaje dychawičnaha, pierapčyŭwaje rubloŭ kolkinacca, dy jašče syn dastaje jakija rubli try adstupnaha.

Alšancaŭ ŭžo dobra wiedali pa blizkich kirmašoch, dyk jany stali jeździć dalej: u Dziawieński, Turheli, Iŭje, nawat u Lubču, Lebiedzieŭa. Alšancy patrapiali ašukiwać żydoŭ, cyhanoŭ i handlaroŭ wilenskich. Za majej pamiać slauŭnija „machlary“ stali zwodzicca pakrysie; dziela taho najbołš, što ludzi, paznaŭšysia na alšanskich štukach, stali wielmi aścierahacca, nie chacieli mianiać koniaŭ i „faktaraŭ“ nia słuchali. Niekatoryja „machlary“ paprabawali krašci, dyk umiaŭšasja palicyja: adny papali ŭ turmu, druhich tamtejšyja ludzi pabili samasudam čuć nie da śmierci, i hetak prychodziŭ machlarstwu zwod.

U wadnym susiednim miastečku zrabili na alšancaŭ aławu pašla kirmašu. Wiečaram na alšanskim haścincy зроблена была zastawa i kožnamu alšancu synnuli čym chto mieŭ pa plečach

i niżej plečaŭ. Ale alšanskija ŭchitrylišia — nia pryznajucca; adzin kaža: — ja z Michaloŭščyny“, druhi — „ja z Barun“. Dyk tyja, jak paznać? Dawaj rabić rewiziju: kali katory maje kaptan waŭnianny, ručnoj raboty, toj alšaniec, i spracacca hodzi. Kładuć na sanki i maŭciać jak pa snopie. Usie akaličnyja prazwali alšancaŭ kanawodami, nia hledziać, ci chto winien, ci nia winawaty.

Wialikuju ŭdziačnaść treba było-b tut adznačyć nowamu alšanskam probašču. Jon biez nijakaha pardonu ŭpisaŭ usich machlaroŭ u „čornuju knižku“ i pračytaŭ usich u niadzielu z ambony; prykazaŭ na ich zwanić i zahadaŭ za ich hawaryć paciery. Ludzi pamaliŭšysia za machlaroŭ u kaściele, stali pośle z ich naruhacca i prazwali čarnaknižnikami.

Niekim cudam dziadźka Anielcyn wykruciŭsia ad „čornaj knižki“, choć taksama byŭ machlar pieršaj hildzi. Wylhaŭsia pierad ksiandzom, a ksiandz pakryčaŭ, pakryčaŭ i pawieryŭ. Dziadźka tady ŭžo nikomu nie raskazywaŭ, kudy jedzie na kirmaš; wyjeźdžaŭ da dnia i waročaŭsia ŭ nočy. I siahoŭnia Anielka nia wiedała, kudy dziadźka pawaloksia, ale tyki jana znała, što na kirmaš, bo try dni kania pašwiŭ, čyściŭ i waryŭ jamu niejkaŭe zielle.

Dzień byŭ daždliwy, ad samaha raŭnia było zaciahnuŭšy i nia było mahčyma jści zač. Anielka strapała ŭ chacie, krychu šyla, a pośle paŭdnia wybraŭsia z dziadźkami u hryby, baŭlaŭ doždž uhamaniŭsia. Da dziaciej paprasila ciotku Ahatu.

(d. b.)

Маленькі фэльтон.

(„Понимаєте — ли? не идет дело“).

У м. Горадні з ініцыяты-
вы, мерадаіных чынінікаў „выхо-
дзіць газета ў беларускай мове
пад наз. „Беларуская Думка.“ У
склад рэдакцыйнае калегіі ўвай-
шлі: Аршун, Лукашук і Кузня-
коў. Рэдакцыя месціцца ў па-
мешканні В. В. В. з Р.
(3 газет).

Пан Каршун, запустыўшы абедзье ру-
кі ў свае валасы, лётаў як ашпараны па рэ-
дакцыйным пакоі.

Ля стала, разлажыўшы магістрацкія
блёчкі з квіткамі па 5, 10, 50 грошаў і па-
стаўшы бляшаначку з нейкай зацёркай, ся-
дзеў з пахіленай галавой яго неадлучны
кумпан Глупашык. Ад вялікай натуры думак
ён страшэнна сон, чмыхаў і час ад часу заў-
зата пляваў проста на падлогу, быццам афры-
канскі вярблюд, не звачаючы зусём на тое,
што насупроць яго вачэй вісіць дошчачка,
на якой выразна вялікімі літарамі напісана
„ня плюць на падлогу“.

Пан Каршун, як быццам перасунуўшы
рэгулятар на вялікую шыбкасць, яшчэ
шпарчэй стаў перабіраць ножкамі.

— Ды пакіньце вы лётаць, далібог! —
адазваўся Глупашык. Праз Вас другі раз
прыдзецца падводзіць свой падрахунак — і ад-
хіліўшы галаву злосьліва буркнуў нешта са-
бе пад нос.

— Леанід Сямёнавіч, калі ласка, пра-
шу Вас, не перашкаджайце мне думаць! Чье-
це? Не перашкаджайце! Самі Вы ня маеце
ахвоты, дык прынясьце іншым не перашка-
джайце, а па другое, бачыце... тутакж
мейсца займацца самаўрадавымі справамі,
тут рэ...

— Ну пакіньце, пакіньце, ня варта нэр-
вавацца, ведаю што вам цяжка, — ну але
што зробіш? Вышэй пояса не падскочыш.
Навошта сабе галаву сушыць і марочыць не-
патрэбнымі думкамі? Хай лепш у рабачка
сохне галава. Самі пасудзіце, ці можна, на-
прыклад, з ката зрабіць сабаку ці наадварот?
Ну дык і Вам, ці варта сіліцца і думаць, ка-
лі добра ведаеце, што перадавіцы не напіша-
це, хоць чытаеце шмат газет, вершу ці апа-
вядання таксама, юрыдычных ці гаспадар-
чых парадаў тым болей не дасьце. Хіба што
Антось з Вільні злітуецца ды прышле; па-
кіньце, даражэнькі, далібог ня варта думаць.
бо ўсёроўна нічагусенькі ня выдумаеце.

— Што ня выдумаеце, ня выдумаеце?...
Вам дармаедам лёгка казаць. Вы толькі і здоль-
ныя на тое, каб сялянам на хамуты прычап-
ляць цэтлікі, а „кокова-та, понимаєте — ли“,
мне культурна-падлітна-гаспадарчаму дзея-
чу ды ў дадатку яшчэ рэдактару, а? Я і бяз
Вашай рады нічагусенькі ня думаў-бы і быў-
бы пагодны, як сённяшні веснавы дзень,
каб ня гэты вун паскудны верш „W izbie
białoruskiej“ — і ён тыцнуў пальцам на стол,
на якім ляжалі выразкі з газет, пераважна з
„Газеты Польскай“.

— Які верш? У чым справа? Кажэце
толкам. Я Вас не разумею.

— Няма чаго і разумець: прыслалі вось
бачыце матэрыялу да 23 нумара ў вабрэз,
а між гэтым матэрыялам знаходзіцца, як бачы-
це, верш. Мы перадавіцу ды хроніку ўжо
ператлумачылі і каб ня гэты верш, здаецца,
было-бы ўсёнька добра. Праўда, гэты верш
можна хыло-б у кошык пусьціць, каб была
якаяколеды карэспандэнцыя з вёскі, а то
няма чым парожнае месца запоўніць; ну што
тут рабіць, што тут рабіць? Як тут ня думаць?
— пасудзеце самі.

— А пан прафэсар Бабровіч хворы, ня
можа перадажыць, — выпаліў як з бэрданкі
Глупашык.

— Дайце супакой з прафэсарам, такі з
яго беларус, як з Вас, няўрокам гаворачы,
прэзыдэнт места, ці прыкладам з мяне на-
чальнік павету. Да таго ён ужо з паўгоду,
як не паказываецца мне на вочы. Адзін раз,
прыпадкова, сустрэў я яго на Акадэміцкай
ў Інстытуце Досьледаў, дык казаў — выба-
чайце, Александр Канстанцінавіч, што не за-
хаджу, пацею — кажа, над „выналязкамі“.

Пан Каршун ізноў нэрвова забігаў
па пакоі.

— Нічога, Аляксандр Канстанцінавіч,
усё будзе добра, грунт — ня трэба нэрвавацца,
яшчэ рана, можа з пошты штоколеды пры-
нясуць.

— Добра гаварыць — прынясуць, але
хто і што прынясе, калі сяляне з вёсак ня
прысылаюць ніякіх карэспандэнцыяў, ды і вы
добра ведаеце, што ад часу заляжэння на-
шае „лавочки“ мы атрымалі толькі ўсяго
жменьку пісьмаў, якія можна пералічыць на
пальцах адной рукі, і то ў іх больш лаянкі,
як карысьці.

Пачуўся стук у дзверы. Каршун вы-
праставаўся і працэдзіў скрозь зубы сваё
любое слаўцо „ан-тра“. Адчыніліся дзверы.
Пашталён праз шчыліну падаў адзін ліст.

— Ну што, я казаў: ня трэба нэрвава-
цца, што ўсё будзе добра, вось маеце і кар-
рэспандэнцыю.

— Прарок ты, Леанід Сямёнавіч! Далі-
бог, прарок! Слава табе Божа, нарэшце хоць
адзін даўгачаканы ліст...

Пан Каршун моцна прытуліўшы ліст да
сэрца, з вялікай радасці пачаў лётаць па
пакоі, як шасцігадовае дзіцяне атрымаўшы
ад старшага цукерачку. Нацешыўшыся, дры-
жачымі рукамі раздзёр канвэрт і прагавіў
пачаў чытаць пісьмо. Але хутка зьмяніўся:
перш валасы сталі дыбам, пасля затросься,
як у ліхарадцы, а пасля пачарнеў і нярухо-
ма, як удэранны пяруном, адхіліўся на крэ-
сла. Каля яго ног на падлозе ляжаў толькі
што атрыманы ліст.

У лісьце было шпаркім почыркам на-
пісана:

...„Не прысылайце нам больш свае па-
скуднае газэціны, якая наскрозь прасякнута
с. п. паўлюкевічаўскім духам; мы добра ве-
даем, што Гарадзёнская „Думка“, а таксама
Віленскі Антонаўскі „Звон“ — аднаго поля
ягады. Вы, найміты, праводзіце чужацкую ра-
боту сярод нас ды прадаеце нашу нацыяналь-
ную незалежнасць справу, дзеля чаго гэтым
лістом мы шлем вам нагаду і раім, каб вы
навучыліся лепш пісаць пабеларуску. Яшчэ
раз падкрэсьліваем — не прысылайце свае
шматы, каб за яе ў нас гмінны сэквестратар
прымукова не спяганяў грошы“... далей на-
ступаюць 17 подпісаў.

Пан Каршун усьцяж ляжаў на крэсьле,
адкінуўшы назад галаву. Глупашык са стра-
ху ня мог выгаварыць слова, толькі шырока
адчыніўшы рот, лыпаў вачамі ў такт песні,
якая чулася з суседняга пакою.

Чанг-Бу-Сыян.

Горадня 19.V.1931 г.

Пісьмо ў Рэдакцыю.

Paważany hram. Redaktor.

Praśu źmiaścić nastupnaje. U imia spra-
wiadliwaści zajaŭlaju, što adkrytaje piśmo ŭ spra-
wie karespondencyi pad zahaŭoŭkam „Ad krasna-
ha znamieni da biełaha arła“ napisana z majej
zhody. Adnak, jak mnie pomnicca, ja nikoli nija-
kich karespondencyjaŭ nie podpisywaŭ pseŭdoni-
mam „Paleski“. Dzieła hetaha praśu Redakcyju
paŭkać hetaj karespondencyi i, kali jana padpi-
sana dla wiedama redakcyi maім sapraŭdnym
proźwiščam, prysłać mnie.

Ja źjaŭlajuśta pracuńnikom usialakaj hazet-
naj hryźni pamiż kulturna-praśvietnymi tawary-
stwami. Naprykład: „Bieł. Krynica“ niešta napі-
sała pra „Centrasajuz“, dyk za heta ciapier
„Bieł. Zvon“, orhan Centrasajuzu, łaje, što мае
sił, Bohu duśoj winnaha, wielmi paważanaha
kulturna-relihiijnaha dziejača Ks. Adama Stankie-
wiča, katory z „Bieł. Krynicaj“ nia мае ničoha
supolnaha ad času arcybiskupskaj zabarony. Dyk
dzieła hetaha zaklikaju kinuć hetu lajanku, a
źziaćca za karysnuju prasu dla dabra šmatpa-
kutnaj Baśkaŭščyny.

Z paśalaj B. Babaryka.

Ad redakcyi: Na Waśaje damahańnie piś-
mo źmiaščajem. Pry hetym zajaŭlajem, što nija-
kich sakretaŭ ni prad kim nie wyjaŭlajem, a dzie-
ła hetaha nia možem i wydać aŭtara pad pseŭ-
daniam „Paleski“. Koźnaja hazeta na toje i
jość, kab raźjaśniać narodu ab hramadzkich spra-
wach. Heta samaje rabili i my ŭ adnosinach da
„Centrasajuzu“, a što „Bieł. Zvon“ za heta łaje
ks. Stankiewiča, dyk heta wymoŭna świedčuć ab
nieetyčnaści redaktara taho-ż „Bieł. Zvonu“.

Ab haspadarcy.

Hdzie, što, kali i jak?

(2)

Jačmień jość raścinaj pieraborlivaj, jak što
da hleby, tak i što da ŭhnajeńnia. Najlepšaj hle-
baj pad jačmień jość hleba hlinistaja, niaźliwaju-
čajasia, prapusknaja, a navat supiaskovaja. Na
ciażkich hlaistych hlebach rodzić jačmień tolki
ŭ suchim hodzie. Kareńni ŭ jačmiani nadta śla-
ba raźvityja i dzieła taho jon vymahaje, kab
u hlebie było dosyć hatovaha ŭžo, razłożanaha
hnoju. U haspadarcym sievazvarocie najlepš dać
jačmień na bulbaniščy, abo paśla burakoŭ. Uda-
jecca jon tak sama i na zialonym hnajeńni, abo
pa pśanicu, abo ŭreščie i sam pa sabie; tolki nie
paśla żyta.

Kali ŭ jačmień usieivajecca kaniušyna, dyk
treba daćać u hlebu nia mienš 2 q tamasślaku,
abo superfosfatu (na ciażejšych hruntach), hetul-
ki-ż 20 proc. patašavaj soli i 1 z paławinaj q azot-
niaku.

Pole pad jačmień musić być uzarana na-
vosień, a naviasnu, jak tolki ralla krychu absoch-
nie, puskajecca vałačyla, abo prosta barana i za-
siavajucca hnał, jakija przykrywajucca kultyvata-
ram, puščanym na hlyboka. Chlaŭnym hno-
jem biezpasiedna pad jačmień nia hnoicca.
Siaŭba jačmieniu musić adbyvacca tolki za
sucha (kali ziamla nia lepica na zuby bar-
ny) i śpiašycca z jej asabliva nia treba: cho-
pić sieić, jak pačnuć raspuskacca drevy, npr.
biaroza. Na ha sieicca dobra ŭschodlivaha jač-
mieniu 150—200 kg. (9—12 pudoŭ). Zasiejeny
jačmień przyvaŭkoŭvajecca, ale tolki tady, kali hle-
ba biaspečna suchaja. Na pulchnych hlebach
przykrywajucca paŭtornaje valkavańnie, kali jač-
mień мае ŭžo 3 listki. Kali-b na pasiejanym
jačmieniu vytvarylasia „skarynka“, jaje nielha
hetym razam kryšć baranoj, ale tolki abo h. zv.
„kalčatkaj“, abo hladkim vałam akručanym u
lancuh.

Z pnia źbirajecca jačmień u h. zv. žoŭtaj
śpiełaści i najlepš sušycca ŭ prakosach, abo na
„źmieńkach“, bo ŭ snapoch jačmiennaja sałoma
sochnie wielmi pamału. Syravaty jačmień wielmi
lohka zaparyvajecca, a navat i za sucha źviezie-
ny — „pacieje“. Tamu nia radziać małacić jač-
mieniu nia vypaciŭšahasia, bo lohka tuchnie. Z
ha namalačyvajuć 20—30 q (125—200 pudoŭ)
jačmieniu.

Z mnohu sartoŭ jačmieniu na našy przyrod-
nyja varunki najbołš badaj adpaviadaje h. zv.
„Trybanskaja paśpieška“, abo „T. Rychlik.“
Bravarnyja sarty dvuchradovych jačmianioŭ u nas
niebiaspečny: za ślabyja ŭ nas hrunt, za šmat
vohkaści i za mała sonca.

Kormny burak jość raścinaj bahaciejšych
i hlybiejšych hruntoŭ, aplačyvajecca wielmi do-
bra, ale i sam vymahaje šmat koštaŭ i dahladu.
Burak nie ŭdajecca ani na hlebach mielkich, ani
na piaskoch, ani navat na hlaistych hruntach,
asabliva, kali hetaja apońnija cierpieć ad makra.
Padhlebie nia śmieje być ani kamianistaje, ani
žviravataje. U haspadarcym sievazvarocie burak
žvyčajna sieicca paśla aziminy, choć ahułam jon
na papiaredniuju raćcinu nia ŭraźlivy i moža być
siejenym navat sam pa sabie. Hnajeńnia pad bu-
rak nikoli nia moža być za šmat. Chlaŭny hnoj,
dadzienny ŭvosleni papiaredniaha hodu, tut naj-
lepš aplačyvajecca. Taksama dobrym pad burak
jość zialonaje hnajeńnie (lubin, seradela).

Inż. A. K.

(d. b.)

Наша пошта.

Нашаму супрацоўніку з Горадні. Дзяку-
ем, змяшчам, пішыце больш.

М. Булыгавай. За Вашую працу Вам ўдзяч-
ны кожны сьведамы беларус. З прысланага скарыстаем
у наступным нумары.

Худніцкаму. Атрымалі, дзякуем, направиўшы
надрукуем.

Справядліваму. Вам псеўданім зьменім
„С—ы“. У наступным нумары надрукуем скараціўшы.

Клюшчанскаму батраку. Атрымалі, дзя-
куем, скарыстаем. Просьбу ў рэд. „Шл. Мол.“ перадалі.

Гарадзёскаму гуртку В. І. Г. К. Нацыя-
нальны Камітэт складаецца з прадстаўнікоў беларускіх
арганізацый, а гурток ваш належыць да арганізацыі
Б. І. Г. і К., які ад сябе выдэлегаваў двух прадстаўні-
коў у Нац. К-т. Калі-б склікаць ад кожнага гуртка бе-
ларускай арганізацыі: ад палітычных па 3, а культ-
прасветных па 2, дык гэта быў-бы вялізарны белару-
скі кангрэс, на які ня ведама ці дасталі-б мы белару-
сы дазвол.